

การดำเนินการในโครงการประกอบอาชีพอิสระของกรมสามัญศึกษา :
ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในชนบทภาคกลาง

นางสาวอัจฉรา รัตนาวุฒิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมศึกษามหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-581-933-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

019525

๑๑๓๑๑๑๑๑

THE IMPLEMENTATION OF THE SELF-EMPLOYMENT PROJECT OF THE
DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION : A CASE STUDY
OF SCHOOLS IN RURAL CENTRAL THAILAND

Miss Achara Rattananuwat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Sociology and Anthropology
Graduate School

Chulalongkorn University

1993

ISBN 974-581-933-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การดำเนินการในโครงการประกอบอาชีพอิสระของกรมสามัญศึกษา
: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในชนบทภาคกลาง

โดย

นางสาวอัจฉรา รัตนาวุฒิ

ภาควิชา

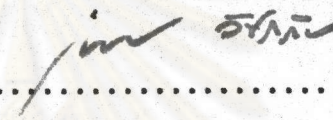
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

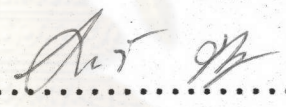
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช

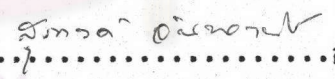

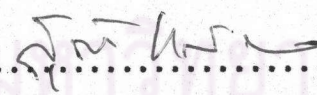
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิชราชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุรัชย์ หวันแก้ว)

อัจฉรา รัตนานูวัติ : การดำเนินการในโครงการประกอบอาชีพอิสระของกรมสามัญศึกษา :
ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในชนบทภาคกลาง (THE IMPLEMENTATIONS OF THE
SELF-EMPLOYMENT PROJECT OF THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION :
A CASE STUDY OF SCHOOLS IN RURAL CENTRAL THAILAND) อ.ที่ปรึกษา :
รศ.ดร.สุภางค์ จันทวานิช, 200 หน้า, ISBN 974-581-933-6.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ต้องการศึกษารายละเอียดประกอบด้านความพร้อมการเตรียมการ
ระดับกรม ระดับโรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน ที่จะส่งผลต่อการดำเนินโครงการอาชีพอิสระใน
โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 2 แห่ง ในชนบทภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า

ในองค์ประกอบด้านความพร้อมระดับกรม การเตรียมการระหว่างกรมกับโรงเรียนหลังจาก
เปิดภาคเรียนแล้วทำให้โรงเรียนมีข้อจำกัดต้องแทรกโครงการอาชีพอิสระ เข้าในแผนปฏิบัติการ
และงานอื่น ๆ ที่วางไว้เต็มที่แล้ว และครูส่วนใหญ่คิดว่าเป็นภาระมากกว่าหน้าที่

ในระดับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์อาชีพมาก หลากหลาย ให้บริการทาง
การศึกษาแก่หลายชุมชน มีเป้าหมายส่งเสริมการศึกษาอาชีพชัดเจนต่อเนื่อง มีการบริหารงานวิชาการ
ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ให้นักเรียนมีประสบการณ์เรียนวิชาเลือกหลากหลาย กำหนด
นโยบายโครงการอาชีพอิสระที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมทั้งใน-นอกระบบโรงเรียน มีครูหัวหน้า
โครงการที่มีประสบการณ์ส่งเสริมอาชีพหลากหลาย เข้าใจธรรมชาติของงานอาชีพอิสระและ
นโยบายโครงการอาชีพอิสระชัดเจน จะช่วยบริหารการสนับสนุนโครงการอาชีพอิสระได้บรรลุ
วัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ดี

ในระดับนักเรียน นักเรียนที่มีความเข้าใจนโยบาย เป้าหมายโครงการอาชีพอิสระชัดเจน
มีการเตรียมข้อมูลก่อนตัดสินใจเลือกอาชีพที่เป็นอิสระสัมพันธ์กับความถนัด ความสนใจและประสบการณ์
เดิมของนักเรียนในชุมชน มีส่วนทำให้นักเรียนมองเห็นช่องทางอาชีพ สามารถดำเนินโครงการอาชีพ
อิสระด้วยตนเองได้

สำหรับความพร้อมของชุมชนและของตัวนักเรียนได้พบว่า ชุมชนที่มีแบบแผนอาชีพหลากหลาย
ทั้งทำไร่ ทำนาทำสวน มีหน่วยงานของทางราชการเข้ามาส่งเสริมอาชีพ มีส่วนช่วยนำเอกชนเข้ามา
สนับสนุนส่งเสริมประสบการณ์อาชีพอื่น ๆ ด้านวิชาการ เงินทุน การตลาดและรายได้ให้แก่ชุมชน
และส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระของโรงเรียน นอกจากนี้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่
ค่อนข้างยากจนยังมีส่วนทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบให้ได้ เรียนและได้ช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง
ในการประกอบอาชีพควบคู่กันไป ส่งผลให้นักเรียนและผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพอิสระและมองเห็น
ช่องทางสนับสนุนโครงการอาชีพอิสระ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา.....สังคมวิทยา
2535
ปีการศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C230386 : MAJOR SOCIOLOGY

KEY WORD : SELF EMPLOYMENT/SECONDARY SCHOOL

ACHARA RATTANANUWAT : THE IMPLEMENTATION OF THE SELF-EMPLOYMENT PROJECT OF THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION: A CASE STUDY OF SCHOOLS IN RURAL CENTRAL THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSO.PRO. SUPANG CHANTAVANICH, DOCTEUR DU SOCIOLOGIE, 200 pp. ISBN 974-581-933-6

The purpose of this thesis is to study the readiness upon the administrative system particularly at the ministry level, school level, instructors, students' characteristics and community condition that could enhance the implementation of the Self-Employment Project in the two schools of the Department of General Education in rural central Thailand.

The results of the study showed as follow:

1. With regards to readiness at the Ministerial level, the cooperation between the Ministry and schools has certain limited points, i.e., the Self Employment Project (SEP) is included in the schools' activity plans after other activities. Consequently, it is an extra project added to the regular plans and in considered by most instructors as a burden rather than a duty,

2. At the school level, headmasters' experiences in the SEP, their emphasis on pupil-centered administration, their policy on the SEP which can enable both formal and non-formal teaching, and experiences of the teachers who are project head and their concrete policy on SEP are factors which can gain achievement to the SEP,

3. As for students' characteristics, their previous experiences and their exposure to useful information before choosing any self employment projects as well as their clear perception of the SEP principles are factors which enable students to operate the projects successfully,

4. With regards to the community condition and students' family background, communities with diversified patterns of employment (farming, gardening and rice growing) and with assistance from government and non-governmental agencies can bring more technology, capital funds, market and income to villagers and school projects. Poor Parental socio-economic status also determines student's sense of responsibility for their work and their enthusiasm to help themselves. Consequently they have good attitudes to the SEP and find ways to promote the SEP more successfully.

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา.....สังคมวิทยา
ปีการศึกษา.....2535

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องหลายท่าน รศ.สุริชัย หวันแก้ว ได้กรุณาให้แนวคิดและวิธีการเก็บข้อมูล รศ.ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ ได้กรุณาแนะนำวิธีการเขียนในประเด็นที่ต้องการศึกษาให้กระชับและชัดเจน รศ.ดร.สุภางค์ จันทวานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด รวมทั้งคณะครู-อาจารย์ นักเรียน พระสงฆ์ ชาวบ้านในชุมชนเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนนครพนมศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ได้กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การศึกษาให้การต้อนรับ ดูแลด้วยความอบอุ่นและจริงใจ

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความห่วงใยของคุณแม่ คุณสวาท นาวาทอง และคุณสุกิจ สอนจันทร์ ที่คอยดูแลสนับสนุนให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอด้วยดีตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

อัจฉรา รัตนาวุฒิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนที่.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	8
สมมติฐานการวิจัย.....	24
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	24
ตัวแปรในการวิจัย.....	25
ระเบียบวิธีวิจัย.....	27
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	32
2 ชุมชนและโรงเรียน.....	33
ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของชุมชน.....	33
ตอนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน.....	47
3 โครงการอาชีพอิสระในโรงเรียนกรณีศึกษา.....	67
ตอนที่ 1 ความเป็นมาของโครงการอาชีพอิสระ.....	67
- ระดับกรม.....	68
- ระดับโรงเรียนกรณีศึกษา.....	76

บทที่	หน้า
ตอนที่ 2 การดำเนินโครงการอาชีพอิสระในโรงเรียนกรณีศึกษา.....	88
4 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการอาชีพอิสระ :	
การวิเคราะห์เปรียบเทียบโรงเรียนกรณีศึกษา.....	123
5 สรุปผลอภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	163
บรรณานุกรม.....	192
ภาคผนวก.....	194
ประวัติผู้เขียน.....	200

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบการจ้างงานกับการทำงานในรูปแบบอื่น ๆ (พ.ศ. 2521-2529).....	3
2	การซื้อขายที่ดินจังหวัดสระบุรี ปี 2531-2534.....	36
3	พื้นที่ทำการเกษตรอำเภอแก่งคอย ปี 2532 กับปี 2534.....	37
4	จำนวนประชากรและการย้ายเข้า-ย้ายออกของประชากรจังหวัดสระบุรี ปี 2530-2534.....	38
5	จำนวนนักเรียนครู-อาจารย์โรงเรียนนวมวิทย์วิทยา 2528-2534...	47
6	จำนวนนักเรียนครู-อาจารย์โรงเรียนพระมงคลวิทยา 2529-2534.....	57
7	องค์ประกอบด้านความพร้อมของชุมชน เขตพื้นที่บริการของโรงเรียน กรณีศึกษาในการสนับสนุนโครงการอาชีพอิสระ.....	123
8	องค์ประกอบด้านความพร้อมของนักเรียน ในโรงเรียนกรณีศึกษาในการ ดำเนินการโครงการอาชีพอิสระ.....	127
9	องค์ประกอบด้านความพร้อมของโรงเรียน กรณีศึกษาในการดำเนิน โครงการอาชีพอิสระ.....	135
10	องค์ประกอบด้านความพร้อมของครู ในโรงเรียนกรณีศึกษาในการ ดำเนินการโครงการอาชีพอิสระ.....	144
11	ผลการดำเนินโครงการอาชีพอิสระ ในโรงเรียนกรณีศึกษา.....	154

สารบัญแผนที่

รูปที่

หน้า

1

แผนที่จังหวัดสระบุรี.....

34

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1	สรุปกรอบแนวคิดที่จะใช้เป็นโมเดล.....	23
2	สรุปกรอบแนวคิดที่สร้างขึ้นจากข้อค้นพบในการวิจัย.....	167

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย